

ruiming van mijn theocratische denken'.⁵ Ook hoogleraar Th.L. Haitjema, die zelf ook een theocratisch ideaal koesterde, heeft Van Ruler hoogstwaarschijnlijk beïnvloed. Tot aan zijn dood zal Van Ruler aan zijn visioen vasthouden. Illustratief daarvoor is wat hij opmerkt in een in 1969 door George Puchinger afgenomen interview: 'In onze tijd kan men om de idee van de theocratie alleen maar lachen, maar ik ben ervan overtuigd dat men in de éénten-twintigste eeuw zal merken dat dit de clou van de hele grap is'.⁶

In hoeverre Van Ruler zich tijdens zijn studiejaren te Groningen (1927-1933) heeft bezig gehouden met de theocratie is niet duidelijk. In uit die tijd bewaard gebleven documenten vindt men geen aanwijzingen die daarop duiden. Tijdens zijn studiejaren en gedurende de eerste jaren als predikant in de pastorie van het Friese Kubaard (1933-1940) beweegt Van Ruler zich voornamelijk in barthiaanse sporen. Kritiekloos leest hij alles wat Barth schrijft. Barth is voor hem – zinspelend op het logo van het Britse platenlabel HMV – 'His Master's Voice'.⁷ Later komen de twijfels en de vragen ten aanzien van Barths theologie op. Zeker na zijn verhuizing (1940) naar Hilversum, waar hij evenals in Kubaard zeven jaar hervormd predikant zal zijn, slaat hij theologisch een eigen weg in.

De jaren veertig zijn voor Van Ruler een tijd van intensieve studie. Een belangrijk onderdeel van die studie betreft de theocratie. Dit blijkt bijvoorbeeld uit een omvangrijk – 249 met de hand geschreven pagina's in twee cahiers – manuscript onder de titel 'Kerk en staat'. Dit onvoltooid gebleven document wordt bewaard in het Archief Van Ruler en dateert uit ongeveer de jaren 1942-1943.⁸ Uit diezelfde jaren dateert een reeks lezingen, die in 1945 onder de titel 'De kerk, de wereld en het Woord' is gebundeld in zijn boek *Religie en politiek*.⁹ Zeer opmerkelijk daarin zijn twee lezingen onder dezelfde titel 'De waarde van het Oude Testament', waarin voor het eerst de these opduikt dat het Oude Testament de 'eigenlijke bijbel' is en het Nieuwe Testament 'niet meer is dan het lijstje met vreemde woorden ter nadere verklaring achterin'.¹⁰ Deze reeks lezingen vormt de opmaat voor een tweede reeks van veertien lezingen onder de overkoepelende titel 'Theocratische grondlijnen', die het omvangrijke tweede deel vormt van *Religie en Politiek*.¹¹

Zo ontvouwt Van Ruler in dit boek stap voor stap zijn ideeën over de theocratie. Het hart wordt gevormd door de verhouding van kerk en staat. Van Ruler streeft naar 'een staat met de bijbel'. Dat wil zeggen een staat geregeerd door een overheid die zelf de bijbel ter hand neemt en leest en daardoor haar beleid laat bepalen. Naast de overheid staat de kerk, die profetisch tot de overheid spreekt. Ofschoon Van Ruler erkent dat de theocratie altijd een torso zal blijven, kan het niet blijven bij woorden alleen. De theocratie moet naar zijn mening daadwerkelijk gestalte krijgen in de

⁵ *Handgeschreven bibliografie*, aantekening bij nummer 4.

⁶ G. Puchinger, *Hervormd-gereformeerd, één of gescheiden?*, (Delft 1969), p. 366.

⁷ G. Puchinger, *Hervormd-gereformeerd, één of gescheiden?*, p. 356.

⁸ A.A. van Ruler, 'Kerk en staat', in: Archief Van Ruler, inventarisnummer 1, p. 136.

⁹ A.A. van Ruler, *Religie en Politiek*, (Nijkerk 1945), pp. 13-149.

¹⁰ A.A. van Ruler, *Religie en Politiek*, p. 123. Deze these duikt vaker in Van Rulers werk op. Zie bijvoorbeeld: A.A. van Ruler, *Verzameld Werk, Deel 2. Openbaring en Heilige Schrift*, (Zoetermeer 2008), pp. 326, 394, 399, 404, 460; id., *De vervulling van de wet*, (Nijkerk 1947), p. 466v. Zie voor de receptie van Van Rulers visie op het Oude Testament: Dirk van Keulen, 'Inleiding', in: A.A. van Ruler, *Verzameld Werk, Deel 2*, p. 33-79.

¹¹ A.A. van Ruler, *Religie en Politiek*, p. 151-415.